

УДК 316.334.3

Бабакова В.М., Остапенко Л.А.

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У СУЧАСНИЙ
ПЕРІОД**

Чернігівський національний технологічний університет,

Чернігів, Шевченка, 95, 14027

Babakova V., Ostapenko L.

**URGENT OF THE PROBLEMS OF
SOCIAL SAFETY IN A MODERN PERIOD OF TIME**

Chernihiv national university of Technology

Chernihiv, Shevchenko, 95, 14027

В статті розглядаються питання актуальних проблем соціальної безпеки суспільства, визначаються шляхи їх вирішення.

Ключові слова: «соціальна безпека», «соціальна небезпека», «соціальні інтереси», «безпека особистості».

В статье рассматриваются актуальные проблемы социальной безопасности общества, определяются пути их решения.

Ключевые слова: «социальная безопасность», «социальная опасность», «социальные интересы», «безопасность личности».

The urgent guest ions concerning the problems of human social safety nowadays are studied, the ways of its solving are grounded in the article.

Key words: social safety, social interests, social danger, safety of personality.

Закон України "Про основи національної безпеки України" визначає безпеку як "захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам" [1].

До найважливіших національних інтересів України в соціальній сфері належать: гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина; розвиток громадського суспільства та його демократичних інститутів; розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу, зміцнення фізичного здоров'я нації, створення необхідних умов для відтворення населення; створення конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; забезпечення екологічно- та техногенно-безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Важливі теоретико-методологічні та практичні проблеми забезпечення соціальної безпеки досліджуються у працях відомих учених А.Амоші, В.Гошовської, О. Давидюк, В.Куценка, Е.Лібанової, І. Новак, О.Новікової, Г.Ситника та інших. Соціальна безпека в Україні є також об'єктом дослідження Центра Разумкова.

Поняття "соціальна безпека" не має однозначного тлумачення серед науковців і визначається як: стан гарантованості правової та інституційної захищеності життєво важливих соціальних інтересів людини, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз [3, 17]; стан і характеристика міри досягнення оптимального рівня безпеки функціонування, відтворення і розвитку соціальної системи, яке забезпечується сукупністю здійснюваних державою і суспільством політичних, правових, економічних, ідеологічних, організаційних і соціально-психологічних заходів, які дають змогу зберегти існуючі в суспільстві конституційний устрій, соціальну стабільність, не допускаючи їх послаблення [4, 714]; одна з найважливіших внутрішніх складових національної безпеки, характеристика ступеня соціальної стабільності суспільства[5, 62]; стан суспільства, за якого забезпечується нормальне його відтворення у частині демографічної популяції, як нації, як народу [6, 24]; стан суспільства, в тому числі всіх основних сфер виробництва, соціальної сфери, охорони внутрішнього конституційного порядку, зовнішньої

безпеки, культури, при якому забезпечується номінальний рівень соціальних умов та соціальних благ - матеріальних, санітарно-епідеміологічних, екологічних, психологічних тощо, що визначають якість життя людини і суспільства в цілому та гарантує мінімальний ризик для життя, фізичного та психічного здоров'я людей [7, с. 14], тощо.

Отже, поняття "соціальна безпека" є комплексним, містить економічні, політичні, соціальні та духовні аспекти, відображає все те, що впливає на середовище існування людини, на якість життя людей, робить суспільство стійким, здатним до розвитку.

Сучасні тенденції розвитку продуктивних сил та відповідної їм системи виробничих взаємин, ускладнення та стрімке вдосконалення техніко-технологічних компонентів функціонування економічних систем, загострення суперечностей, як у ставленні суспільства до природи так і, власне, у системі суспільних взаємин, потребує використання нових науково-теоретичних та практичних підходів до визначення критеріїв, факторів та форм подальшого розвитку соціальної сфери. У цих умовах на перший план висувається проблема безпеки яка визначає параметри життєздатності соціально-економічних структур у процесі глобальних та локальних трансформацій.

Безумовно, процеси глобалізації підсилюють взаємозв'язок та взаємозалежність природи, людини, суспільства. Цей зв'язок полягає не лише в простому існуванні цього «тріумвірату» – його прояв знаходить своє відображення в активній взаємодії одне з одним. У системі “природа – людина - суспільство” найбільш значимим елементом є «людина», рухливим – «суспільство», а сталим – «природа», адже за час існування на Землі людського суспільства вона не зазнала істотних змін. Отже, причинами сучасних змін у взаємодії природи, людини та суспільства, які впливають на соціальну безпеку, передусім, слід шукати в нових процесах, які виникають у науково-технічній, соціально–політичній і духовній сферах суспільного життя.

Однією з гарантій соціальної безпеки в державі є забезпечення безпеки людини, як особистості. Існує ряд принципів реалізації державної політики

забезпечення безпеки особистості в умовах впливу на неї різних загроз та небезпек. Серед них: пріоритетність особистості над усіма іншим соціальними цінностями; аналіз загроз її життєво важливим інтересам; максималізм у визначені обсягу коштів на забезпечення безпеки особистості й максимізація безпеки на основі ресурсів держави й суспільства; одночасна реалізація захисту життєво важливих інтересів особистості в усіх сферах її життя; рівність безпеки (нормативне закріплення фактичної рівності громадян на захист від загроз, неприпустимість створення безпечних умов одній людині на шкоду іншій); послідовний пріоритет життєво важливих інтересів особистості (життя, здоров'я, репродуктивна здатність, інтелект, духовність); гласність і законність заходів із забезпечення безпеки особистості.

Традиційно соціальними небезпеками та загрозами ХХ- ХХІ ст.ст. прийнято вважати війни та природні катаклізми. Однак, поряд з ними з'явилися нові, зокрема - міжнародний тероризм і злочинність, негативні екологічні фактори середовища людини техногенного та природного походження, наркоманія, кризові демографічні процеси у тому числі й неконтрольовані міграційні процеси в країні, низький рівень життя, обумовлений соціальною незахищеністю значних верств населення, а саме наявність безробіття серед громадян працездатного віку, суспільно-політичне протистояння окремих соціальних верств населення та регіонів України, незадовільний стан системи охорони здоров'я та падіння рівня здоров'я населення, тенденції моральної та духовної деградації в суспільстві тощо.

Концепція (основи державної політики) національної безпеки [2], відіграла позитивну роль у формуванні і здійсненні цілеспрямованої політики держави щодо захисту її національних інтересів, вирішенні багатьох внутрішніх і зовнішніх проблем у політичній, економічній, соціальній та інших сферах національної безпеки, окреслила основні напрямки державної політики України щодо питань соціальної сфери, які потребують першочергового вирішення, однак на сучасному етапі зазнав руйнування спосіб життя соціальної сукупності, який забезпечував соціально-політичну стабільність в країні. Також

зазнали обмежень не лише соціальні гарантії, а й соціальні потреби, що поставило під загрозу фізіологічне виживання багатьох соціальних груп.

Існує чітка залежність між показником соціальної стабільності суспільства та рівнем соціальної безпеки. Порушення соціальної стабільності суспільства неминуче призводить до підвищення соціальної небезпеки.

Найнебезпечнішими загрозами, які впливають на неможливість реалізації національних інтересів України в соціальній сфері, а відтак і на соціальну стабільність, є: невідповідність програм реформування економіки країни; неефективність державної політики щодо підвищення трудових прибутків громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості та працездатності населення; криза системи охорони здоров'я, та соціального захисту населення, і як наслідок, погіршення стану здоров'я населення; поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб, бродяжництво; загострення демографічної кризи; зниження можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків населення; прояви моральної та духовної деградації суспільства.

Висновок. Сьогодні підвищення рівня соціальної безпеки входить у систему першочергових пріоритетів країн, що вирішують різні завдання економічного розвитку й функціонування. У своїй основі цей процес має об'єктивні тенденції, зумовлені всім ходом суспільного розвитку і підпорядковані еволюції людини як кінцевої мети будь-якої політичної, соціально-економічної, духовної активності. Отже, розробка комплексного механізму управління соціальною безпекою, який би включав заходи щодо створення: конкурентноспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; ефективної державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення; відповідної системи охорони здоров'я і соціального захисту населення і, як наслідок, покращення стану здоров'я населення, забезпечила б об'єктивну оцінку стану соціальної безпеки в Україні, своєчасне

виявлення небезпеки та загрозових відхилень, а також сприяла б реалізації державних інтересів у частині захисту як соціальної безпеки зокрема, так і національної безпеки у цілому.

Література:

1. Закон України про основи національної безпеки України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Постанова Верховної Ради України «Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 10, ст.85
3. Соціальна безпека: теорія та українська практика : монографія / І. Ф. Гнибіденко, А. М. Колот, О. Ф. Новікова та ін. ; за ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогового. - К. : КНЕУ, 2006. - 292 с.
4. Социальная политика : учебник / под общ. ред. Н. А. Волгина. - 2-е изд., стер. - М. : Изд-во "Экзамен", 2004. - 736 с.204
5. Філософія політики : корот. енцикл. словн. / [авт.-упоряд. В. П. Андрущенко]. - К.: Знання України, 2002. - 670 с.
6. Приятельчук А. О. Соціальна безпека в контексті управління розвитком суспільних відносин / А. О. Приятельчук, О. М. Іщенко // Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук. - К. : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2010. - № 19. - С. 135-140.
7. Скуратівський В. А. Соціальна політика : навч. посіб./В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. - К.: Вид-во УАДУ, 2003. - 365 с.
8. Куценко В. І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / В. І. Куценко, В. П. Удовиченко. - Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2011. - 656 с.
9. Запорожець Т.В.Безпека особистості в умовах глобалізації: проблеми та шляхи вирішення. Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Zaporochec.pdf

Стаття відправлена: 18.09.2014р.

© Бабакова В.М., Остапенко Л.А.